

Eusebio Erkiaga Olerkari

Eusebio Erkiaga, poeta

Eusebio Erkiaga, poète

Eusebio Erkiaga, poet

ETXEBARRIA, Igone
Labayru Ikastegia. Euskaltzain urgazlea

Noiz jaso:2013-03-28

Noiz onartua: 2013-07-09

Euskera. 2012, 57, 3. 571-583. Bilbo
ISSN 0210-1564

Eusebio Erkiaga idazle ugaria izan da, XX. mende ia osoan genero guztiak landu zituen, baina olerkari sena izan da haren idatzietan gehien azpimarratu izan den ezaugarria. Hala ere, olerkiak soltean baino ez zituen argitaratu bere bizian, hil ostean agertu zen haren poesia-lanen bilduma, *Goizean eta arratsean. Eskubete neurtitz* izenburupean. Artikuluaren egi-leak atondu zuen edizioa eta artikulu honetara ekarri ditu lan horretako ezaugarriak, idazlearen olerkari-ibilbidea, olerkien gaiak eta gainerako zehaztasunak.

Hitz-gakoak: neurtitz, olerki, idazle, herri literatura, musika.

Siendo Eusebio Erkiaga un escritor prolífico, cultivó muchos géneros literarios durante todo el siglo XX, pero es especialmente el sentido poético lo más característico de toda su obra. Aún así solo publicó poesías sueltas en vida, y posterior a su fallecimiento se publicaron sus poemas en una sola obra bajo el título *Goizean eta arratsean. Eskubete neurtitz*. Es la autora de este artículo la que preparó la edición, y por consiguiente trae a este artículo las características de esa obra, la trayectoria poética de Erkiaga, los principales temas que abordó y otras consideraciones.

Palabras clave: verso, poesía, escritor, literatura popular, música.

Eusebio Erkiaga qui fut un écrivain prolifique cultiva de nombreux genres littéraires pendant tout le XXe siècle, mais c'est surtout le sens poétique qui caractérise l'ensemble de son œuvre. De son vivant il ne publia que des poésies isolées, ce n'est qu'après sa mort que furent publiés des recueils de ses poèmes sous le titre *Goizean eta arratsean. Eskubete neurtitz*. C'est l'auteur de cet article qui en a préparé l'édition, elle présente par conséquent dans cet article les caractéristiques de l'œuvre, la trajectoire poétique d'Erkiaga, les principaux thèmes qu'il aborda, ainsi que d'autres considérations.

Mots-clés : Vers, poésie, écrivain, littérature populaire, musique.

Eusebio Erkiaga was a prolific writer. He worked on all genres throughout almost the whole of the twentieth century, but the characteristic of his writing most emphasized is his sense of poetry. Even so, he published only occasional poems while alive; the collection of his poetic work under the title *Goizean eta arratsean. Eskubete neurtitz* did not appear until after his death. The author of the article, who prepared the edition, reviews the features of Erkiaga's work, his poetic development, the topics of the poems and a number of other details.

Keywords: verse, poem, writer, popular literature, music.

Eusebio Erkiaga Deustuko Unibertsitatean

Eusebio Erkiaga zena jaio zela ehun urte bete dira, eta honezkero hil zela ere hainbat urte joan dira, ezagutu genuenok ere zahartzen goazen seinale.

Ni gaztetxoa nintzela, Deustuko Unibertsitateko ikasle hain zuzen, ezagutu nuen Eusebio. Labayru Ikastegian ibili nintzen eskolak ematen, eta gero Mikel Zarate Literatur Mintegian sartu nintzen, literaturarako zaletasuna neukala eta. Han enkargu bat eman zidaten, Eusebio Erkiagaren *Txurio txoria* izeneko nobelari sarrera idazteko. Nik ez idazlea ez nobela nor ez zer ziren ez nekien ezer. Uda amaitzeko zegoen eta Eusebio Lekeition zegoen oraindino; beraz, telefonoz izan genuen lehenengo harremana. Hortik aurrera, ostera, dena joan zen guztiz ondo, 'arima bikiak' ginela esaten zuen berak.

Niretzat ohore handia da jardunaldi hau Deustuko Unibertsitatean egitea, baina ez nigatik, Eusebiogatik beragatik baino. Esan dut ni hemengo ikaslea nintzela, Euskal Filologia eta euskaraz ikasten nuen. Gaurko begiekin ezin da imajinatu ere egin Eusebioarentzat hori zer zen, unibertsitatean euskaraz eta euskal gaiak ikastea. Gerra Zibila eta diktadura gogor-lehor-lakarra igaro eta gero, euskaltzalea izan eta euskaraz egiteko eta ikasteko hainbeste traba, ezintasun eta eragozpen igaro eta gero. Horregatik pozten naiz Eusebioren izena eta lana unibertsitatara ekarri izanagatik. Ez daukat dudarik merezi duena, baina pozgarri egiten zait berak hain gauza miresgarritzat zeukana bere izenean egitea.

Ehun urte zenbaki biribila da eta horrek eman digu Eusebio Erkiaga gogora ekartzeko aitzakia. Nik beste andre historiko bat ezagutu nuen, Some Unzueta *Utarsus*. Hark bizirik bete zituen ehun urteak eta, hori zela eta, hedabideei deitu eta itzelezko ospakizuna egin genuen, benetan merezi zuen eta. Zer da-ta baina! Hurrengoan 101 eta hurrengoan 102 bete zituen eta halako gorarik eman ez bere urtebetetzeari. Eta esaten zigun: «Hau da gero! 101 urte betetzea 100 baino gaitzago izan, eta meritu gutxiago dauka ostera!»

Guk ere datorren urtean ez dugu Erkiagaren oroimenez ezer egingo, baina aurten bai, eta hori aprobetxatu behar dugu, bai gogora ekartzeko, lehen esan dudan moduan, bai gizartera ekartzeko. Izan ere, nire ikasle garaian ez genuen halako idazleen lanik irakurri karreraren zehar, ez dakit gaur egun

ikasgaietan aipatzen den, baina gaurko ekitaldia izango da horretarako akuilua. Hemen entzundakoekin jabetu ahal izango gara zer testuingurutan idatzi zuen, zer baliabiderekin landu zituen hizkuntza eta literatura, eta hori gogoan dugula irakurri behar dira haren idatziak.

Eusebio Erkiaga olerkari

Eusebio Erkiaga poesiaren bidez sartu zen literaturaren arloan, eta asko ere asko idatzi zuen genero horretan. Olerkigile moduan hasi zan Erkiaga, *Yakintza*, *Euzkerea*, *Euzkadi* eta *Eguna* aldizkarietan batez ere, gerra aurreko kultur giro bizi-bizi hartan, orain hain modan dagoen Euskal Pizkundearen garaian. Ordukoa zuen Lauaxetarekin harremana eta haren eragina eten-gabea izango da Erkiagaren ibilbide literario osoan.

Idazten hasteko arrazoietakoa bat euskara erabiltzea da, gure hizkuntza zabaldu eta landu behar da. Gogoan hartu *Eguna*, euskarazko lehenengo egunkarian ere ibili zela kazetari.

Olerki asko eta asko idatzi zituen, baina ez zuen olerki-libururik argitaratu bera bizi zela. Geroago heldu zen hemen eskuartean daukagun *Goizean eta arratsean*. *Eskubete neurtitz* izeneko liburu bikoitza.

Konturatuko zineten *neurtitz* berba dagoela izenburuan. Hori berak aukeratua da. Poesia, olerkia, neurtitza... gauza bera izendatzeko modu ezberdinak dira, baina izenbururako berak hori jarri nahi izan zuen, Orixek ere hori darabilela eta haren iritziari jarraituta.

Zer da literatura Erkiagarentzat?

Ez da erraza halako itaunari erantzutea. Berak erantzun dotore eta zehatz-tza emango zuen, baina ez da erraza orain hori asmatzen hastea. Gazte-gaztetan hasi idazten eta mendearen joanean aldiak, aroak, gustuak eta pertsonak aldatzen joan arren, berak ez zion idazteari utzi azkeneko eguneraino. Horrez gainera, burua beti argi eta zabalik eduki zuen, ikasteko prest. Ibilbide luzea egin eta gero ere, besteek dakitena entzun, ezagutu eta haiengan-

dik ikasteko borondatea eduki zuen beti. Idazle unibertsalen lanak irakurri eta mira eginda egoten zen.

Literatura-joera guztiak irakurri eta ezagutzeko zalea zen Erkiaga, gustuak gorabehera. Prestakuntza aldetik autodidaktatzat definituko nuke, irakurri eta irakurrita bere bidea egiten joan zen, aldian aldiko joeretara gutxi gorabehera egokituta, baina beti bere bidetik aldendu barik. Hizkuntzaren olgetaria da Erkiaga, gai sakonak nahiz eguneroko gauza txikiak olerkigai bihurtzen ditu, zentzu guztien bitartez jaso eta adierazita. Lekeitio, itsasoa, uria, Bilbo... horra hor bere paisaiak. Herria, hizkuntza, kristautasuna, familia... horiek bere olerkien mezuaren oinarriak.

Poesia Erkiagarentzat berba egiteko modua da, bere espresio bidea. Lekeitioko jaiak direla, ba bertso batzuk egingo ditu; baten batek zoritxarren bat izan duela (gaixotasuna, istripua, heriotza...), ba poema bat dedikatu; baten batek zeozer ona daukala (ezkondu, umea eduki, sari bat hartu...), ba bertso bat agindu. Horrek beste barik ondorio bi dakartza argi eta garbi: alde batetik, olerkien gaitan eta lantzeko mailan gorabehera handiak egotea (batzuk landuagoak eta finagoak dira, beste batzuk, ostera, arinago egin-dakoak, traketsagoak). Eta beste aldetik, kopuru handia.

Agustin Zubikarai lagunak honetara azaltzen du Erkiagaren olerkigintza: «Erkiaga, bere bizitzan izan dana: olerkari gozo ta ezti, idazle txukun eta jator, euskal idazle etenbako eta bere sorterriaren maitale gartsu, baina herminak egiari kerizperik egin barik.» (Agustin Zubikarai: 1994)

Erkiagak berak liburu batean olerki guztiak batzeko asmoari heldu zionean, hau idatzi zuen edukiari buruz:

«Olerkari handien asmo eta burutapen zorrotzik ez dago hemen. Poesi goitarreko zelai-hurbilean ez naz ibili. Sentimentu agerpena, eguneko eta tokian tokiko persona, gauza eta jazoerak kantatu ditut. Umore tanta batzuetan, zirikadak hurrengoan. Beharbada, poema edo lan luzeagoetan kementa eta indarra areago azaltzen dau egileak arnasa luzeagoko lanak direanez, labea beroago jartzen dabelako edo».

Denboran, lehenengo testuak 1931koak dira, azkenekoak 1990ekoak. Ia-ia XX. mende osoa harrapatzen du, gorabeherekin baina etenik gabe.

Argitaratzeko lekuei erreparatuta, hogeita bost egunkari-aldizkaritan daude sakabanatuta, sasoi, aldi, joera askotakoetan. Datei begiratzuz gero bi parentesi edo hutsune daude bere produkzioan; hau da, aldi bitan olerki gutxiago idatzi zituen, gorabehera pertsonalei lotuta.

Berak esanda dakigu aldiok beharlekua aldatu zuenean eta seme-alabak txikiak ziren garaiarekin bat datozela. Horrek ez du esan gura orduan ez zuela idazten, baina poesian beheralditzat hartu daiteke.

Aldizkarietan, gehienetan ezizena darabil sinatzeko: *Endaitz* eta *Erkiagarrre* batez ere. Urteak joan ahala eta mendean aurrera egin ahala, bere izenez sinatzen ditu, prosazko lanetan moduan.

Erkiagaren poesia osoa liburuan batuta

Kritikak olerkari sena aitortu izan dio beti, baita prosazko lanetan ere, baina ez dugu eduki haren olerki-bildumarik zer, zelan eta zenbat idatzi zuen jakiteko bera hil ostera arte. 1992an Bizkaiko Foru Aldundiak omendu zuen bizi osoko ibilbidea saritzeko, eta jabetuta olerkiak sakabanatuta zituela han agindu zion bilduma egitea, gerora *Goizean eta arratsean*. *Eskubete neurtitz* izenarekin ale bitan argitaratu zena.

Liburuaren ekarpenik handienetakoa da Erkiaga poeta erreibindikatzea, poeta zela jakin arren haren produkzioa arlo horretan ezezaguna zelako. Bizkaiko literaturarako ekarpen handia da, Bizkaiko idazlea delako eta lanetako asko bizkaieraz daudelako. Eta euskal literaturaren historian ere bali handikoa da, XX. mende ia osoa harrapatzen du eta.

Aurretik ere bagenekien Erkiaga poeta genuela, baina emaitza oraindino ere ugariagoa izan zen behin dena batuta. Ale bitan 1034 orri osatzen du lanak, 410 poesia gehi 10 poema luze; hau da, bakarrean poesia-sorta autonomoa osatzen dutenak. Horietatik asko, erdia baino gehiago, lehenengoz liburu horretan argitaratuak. Olerki-sorta luzeak, lehendik argitaratuta egon direnean, ez ziren azkenean liburuan sartu, leku arazoengatik batez ere, eta beren bidea eginda daukatelako. Hauek dira: *Gizonaren aldia* (1990, Ikasbide-Grupo Cooperativo Mondragon, Donostia, 70 orri), Jose Maria

Arizmendiarrietaren omenez egindakoa, eta *Ez zaitetz Gernikara joan, Lauaxeta* (1989, *Idatz & Mintz-Literatur Atalen Sorta*, 18-19 zk., separata, 31 orri), Lauaxetari buruz.

Omenaldiaren ostean, urtebete inguru, hil arteko guztia eman zuen Erkiagak lana prestatzen buru-belarri. Berak zehatz gordeta zeuzkan testuak batu, atondu, berrikusi, ordenan jarri eta edizioaren nondik norakoak zehazten joan zitzaion denbora hori.

Erkiaga idazten hasi zenean, bat egin zuen euskal literaturaren historian poesiaren urrezko aroa osatu zuten idazleekin. Lauaxetaren garaikidea izan zen eta elkarrekin bat egin zuten *Euzkadi* egunkarian, esaterako. Erkiaga Lauaxetaren jarraitzaile agertu izan da beti, eta hala igartzen da bere idatzietan ere, bai idazteko eran bai hari egindako aipamen eta olerkietan.

Ez da erraza Erkiaga literatur mugimendu edo garai batean kokatzea, ibilbide luzea egin zuenez gero. Idazten hasi zenean, literaturaren gaineko eztabaida bizia egon zen, eta bide bat baino gehiago igartzen zen. Eztabaidaren muina poesia gaitzaren eta errazaren arteko hautua zen neurri handi batean; hau da, alde batetik, poesia tradizionala, ordura arte gehien ezagutzen zena, bertsolaritzan oinarritua, erromantizismoaren jarraipentzat hartzeko modukoa eta deskribatzailea. Eta beste aldetik, poesia berria, sinbolisten poesia lirikoa.

Aldi horretakoak dira Lauaxeta ez ezik Lizardi, Orixe, Loramendi eta orduko aldizkarietan idazten zuten beste hainbat bertsolari eta idazle, ez hain ezagun, baina bide erakusle izandakoak. Denekin dauka antzekotasunen bat Erkiagak. Gaietan abertzaletasuna, euskara, natura, maitasuna ageri dira batean eta bestean.

Poesia egiteko moduan herri literaturatik hasi eta molde berrietara egokitzeke ahaleginerainoko tartean daude, ur bietatik edaten dute eta. Hizkeran, irudi sinbolistak erabiltzeko saioaz gainera, euskaran bertan sartutako berrikuntzak ageri-agerian dauzkate batzuek eta besteek. Giro horretan kokatu behar dugu gure idazlea.

Erkiaga Lauaxetarekin lotuko dugu gehien: haren moduko gaiak darabil-tza, eta sinboloetara jotzen du bere olerkietan. Baina haren aldean, deskrip-

zioetarako joera handiagoa dauka eta herrikoiagoa da hainbat ezaugarritan: estrofa mota batzuk, herri kantuen erara atondutako estrofak, herri kantuen aipamenak, konparazioak, paralelismoak...

Pasarte edo olerki zehatzetan beste idazle batzuen traza hartzen zaio, esaterako Eusebio Mª Azkueren ziri-bertsoak gogoratzen dituzten umorezko testuak dauzka, eta haren moduan, antzinako idazle klasikoetara eta mitologia zaharrera jotzen du. Txomin Agirreren nobeletako giroa ageri-agerian dago Erkiagaren nobeletan ez ezik olerkietan ere. Hainbat deskribapenetan Bilintx eta Xenpelarren moduan dabilela esan daiteke. Aipatu ditugu Lizardi eta Loramendi ere, baina Arrese Beitiaren zantzia ere badago testu batzuetan.

Gaiak

Erkiagaren olerkietan era askotako gaiak aurkituko ditugu; berez, edozer da poesiagai. Olerki serio eta jostagarriak ditu, narratiboagoak eta lirikokoagoak. Eguneroko gauzetatik hasi, herriko gorabehera eta pertsonaiak, nahiz barrukoagoak, denetarik aurkituko dugu. Hari nagusi batzuk erakusten ahalginduko gara.

- Aberria behin eta berriro ageri da Eusebioren poesian. Norberaren herriak, harenganako zaletasun eta maitasuna zabaldu beharrak ez dauka neurririk. Eta aberriari lotuta dago gehien-gehienetan euskara, gure hizkuntza, berak hain maite eta hainbeste landu zuena. *Eusko, euskal, euskera* berbak sarri-sarri aurkituko ditu irakurleak testuotan.
- Kristautasuna. Sabino Aranarenetik datorren euskal abertzaletasunean ohikoa den moduan, euskaldun-fededun bikotea elkarri lotuta doaz. Jaungoikoa, fedea, sinesmena, aginduak, Aste Santua, Gabonak... Kristau elizaren jokabidea hur-hurretik segitzen du, baita haren irakasle agertu ere.
- Omenaldi modukoak ez dira gutxi, norbaiti eskainita egindakoak. Oso samurra da halakoetan idazlea.

- Nori idatzi dion, nori eskaintza egin dion, nor aipatzen duen erreparatuta, iturri ezin hobea izango dugu zer zaletasun, lagun eta harreman izan zituen jakiteko.

Idazleen artean sorta handitxoa daukagu, euskal idazleak eta kanpokoak, denak kontuan hartuta. Hemengoan artean Axular, Eusebio Mª Azkue, Resurrección Mª Azkue, Orixe, Lauaxeta, Agustin Zubikarai aurkituko ditugu besteak beste. Kanpokoan artean Juan Ramón Jiménez eta Rosalía de Castro. Idazle ez direnen artean, ostera, Jose Maria Makua, Jose Mari Arizmendiarrirta, Ama Teresa Kalkutakoa eta beste asko. Eta gainerakoan, etxeko, lagun, hurko eta senideak hainbat daude aipatuta olerkietan, izenez zein zeharka.

- Bizitzari eta egunerokoari adi begiratzea gai-iturri amaiezina da Erkiagarentzat. Gertaerak, epika kutsukoak, anekdotak olerkigai bihurtzen ditu, kontakizunak bertsoara ekarrita. Batzuetan doinu narratiboa emanda daude, beste batzuetan beste era bateko gogoeta egiteko aitzakia dira, eta beste batzuetan zirikatzaile bihurtzeko, anekdota edo pasadizoren bat tarteko dela.
- Maitasuna gairik emankorrenetakoa da Erkiagaren poesian. Maite bertsoak, maiteari egindakoak, andre-gizonen arteko maitasun harremanak gai ugaria da liburu honetako poemetan.
- Maitasunak, ostera, beste adar asko ditu. Lehenago aipatu dugu herriari eta euskarari dien maitasuna. Familia edo senideen artekoa ere sendoa da, amarena kasurako. Inguruko gauzen artean ere edozer da maitatzeko modukoa: lekuak, paisaiak, ohiturak...
- Amaren maitasuna: ama pertsonaia apartekoa da poetarentzat, haren maitasuna ez da inoiz agortzen, eta seme edo alabarentzat inoiz ez dago sobran. Amatasuna gizakiaren baloreen artean gorengo mailan jarrita ikusiko dugu. Emakumearen irudia sarritan horri lotuta ageri da. Neskalguna, emaztea, emakumea orokorrean, maite du, baina neurri handi batean andre hori ama bihurtuta ikusten du. Eta behin ama denean, orduan doinua sublimea egiten da, samurtasun eta go-raipamenez josita. Ama hitzaren parean ipintzeko den hitzik ez dugu gure lurraren gainean.

- Lekeitioren historia, ohiturak, lekurik ezkutuenak, herriko kontuak eta kantuak, pertsona ospetsuak, gertaera historiko zein barregarriak. Hori dena jasota dauka Eusebio Erkiagak, esan dugun moduan behatzaile on-ona zen eta. Hango berri zehatz ematen du, sarritan miniatura moduan, gauza txikiei aparteko xehetasunez erreparatuta.
- Kostaldeko herrikoa izan arren, Erkiaga baserri munduari lotuta dago, eta hori agerian dago poemotan. Nekazaria, baserria, eta horrekin lotuta natura, behin eta berriro aurkituko ditugu. Batzuetan ikuspegi idilikoarekin, beste batzuetan lanon nekearen erakusle, baita ere euskaltasunaren errotzat.
- Literatura eta poesia bera gaitzat darabiltza batzuetan, literatura egin ez ezik haren gainean zer iritzi daukan, berarentzat zer den azaltzen du behin baino gehiagotan.

Estilo ezaugarriak

- Erkiagaren olerkietan ez dago zeharkako esanahirik, irudiak erabiltzen ditu, baina ez da ezer ostentzen, anbiguetaterik edo ezkutuko esanahirik ez dago. Normalean, erraz ulertu eta interpretatzeko poesiak dira.

Irudiak apaingarriak dira, baina ez dute interpretaziorako aukerarik zabalik uzten. Joskera aldetik nahiko osoa da, nekez jaten du aditz edo lotura-ezaugarriak. Horregatik, adierazkorrena izanda ere, gozatsua egiten da, ez da trinko-ulertezina, nasai-arina baino, zirrikituetatik ibili barik.

- Herrikoitasuna denean igartzen da Erkiagaren testuetan, halako usaina darie testu guztiei. Hainbat bider aipatzen ditu kantu ezagunak, jendeak edozein aukera daukanean kantatzen dituenak; mitologiaren aipamenak dira halako beste ezaugarri bat; atsotitz zaharren kutsua darian hainbat aforismo sartzen ditu; kostako herrietako beste ohitura bat ere nahiko sarri igartzen zaio, gaitzizenak erabiltzearena. Behin baino gehiagotan azaleratzen ditu halakoak.
- Beste ezaugarri formal batzuetan ere ikusiko dugu herri literaturaren eragina, errepikapenetan, adibidez.

- Poesia askotan erritmoa eta musika ageri-agerian sentitzen dira. Ezaguna da idazlearen musikazaletasuna eta olerkietako batzuk kantatzekoak dira. Baina ez hori bakarrik, olerkien erritmoak, egiturak eta soinuak musika sortzen dute, eta kantuan moduan eroaten gaituzte testuetako asko eta askotan.
- Neurriei dagokienez, bertsolaritzako neurrietan egindako poema asko eta asko aurkituko ditugu: zortziko nagusi eta txikiak, laukoak...
- Liburuotako olerkietan indar eta garrantzi handia hartzen dute soinuek eta oro har zentzumenekin zerikusia daukaten irudiek. Hotsitzak esaterako, oso adierazgarriak dira, zerbaiten izena esan barik zer den erakusteko bidea dira sarritan.

Haizearen xilibitu
zakarra lazkiro da ari,
lauorri jartzeko gisan.
Maite maitena, 1964.

Soinuen bidez adierazi nahi ditu azaltzen dituen kontzeptuen irudiak: lehenengo lerroan s/x/i soinuen bitartez haizea adierazi; z/k/rr/k/i/r/i bigarren lerroan eta rr/r/k hirugarrenean, txistukari eta kontsonante gogorrak haize indartsua adierazteko.

- Itsasoa eta Lekeitio beti daude era batera edo bestera, agerian edo irudian, hizkuntzan edo erreferentzietan. Eusebio Erkiaga ezin da aditu Lekeitio kontuan hartu barik. Inguruko parajeak ere aipatzen ditu, eta edozein kasutan kresal usaina dario liburuari orokorrean, gainerako idazlanetan gertatzen den moduan.
- Olerkien neurriari erreparatuta, denetarik aurkitu dugu: bertso lotuak eta libreak, estrofatan zatituak eta errenkada luzeak, atalka banatuak ere bai batzuk. Beste horrenbeste esan daiteke errimaz ere, batzuetan errima osoa egiten du, baina beste askotan hoskidetasunean oinarritutako puntuak egiten ditu. Soinuen efektua garrantzi handikoa da gainera. Sarritan, bertsoaren barruan ere jokatzen du antzeko hotsekin.
- Neurri klasikoak ere baditu, sonetoren bat tartean dela. Baina egitura berriagoak egiteko ahalegina ere badago, bertso sortak libreago lotuta.

- Asko jokutzen du lerroen koskarekin, hasierako ertzak barrurago edo kanporago jarrita, testuari itxura aldetik irudi ezberdina emanez. Bartzuetan olerkien forma aldetik jostalaria da, berbak dantzan baleude moduan eta irudiak eginez jartzen ditu eta. Irudiok, gainera, esanahia-rekin lotuta doaz.
- Erritmoari eta musikaltasunari lotuta datoz bertso-neurri asko. Egitura lotuetan mamia horren martxan doa, baina gura badu beste efekturen bat adierazi, ez dauka eragozpenik neurri lotu hori hautsi eta indar berezia emateko, edo nahi den eran molde bat aldatzeko. Esaterako, estrofa bati lerro batean berez ez dagokion neurria ematea.
 - Erkiagarentzat euskarak sekretu gutxi dauka, ondo ere ondo ezagutu eta erabiltzen du. Hango zein hemengo euskara izan, berak leku egokia egingo dio, berba bakoitzari dagokion esangura, xehetasun eta kontestualizazioa itu-itudan asmatuta. Erregistro aberastasun ikaragarria dauka eta konnotazio edo aparteko erabileraren bat bada ere, dena kontuan hartuta erabiltzen du. Ahaztu barik, gainera, bera autodidakta dela eta ez zeukala eskura gaur egun hiztegieta daukagun iturria. Erkiagaren kasuan hiztegiak beretzat iturri izan barik, bera da hiztegiileentzat iturri agorrezina. Ikusi baino ez dago Retanaren *Diccionario de Autoridades del Euskera* delakoan zenbat eta zenbat adibide diren Erkiagarenak. Ordura arte beste inon jasota ez zegoena hor aurkituko dugu, eta adibidea sarri-sarri Erkiagaren idatzietatik aterata. Bazekien Aita Lino Akesolok gure idazlearen zehaztasunaren berri, bere hiztegirako lanean ibili zenean. Euskal Herri osoko euskara-moduak, eredu zahar eta berrietako ezaugarriak, denetarik darabil Erkiagak. Bizkaieradun idazlerik eredu-garrienetakoa izanda, euskara-molde guztiak batzen ahaleginik handi-
netakoa egindakoa ere bada.
 - Horrez gainera, hizkuntzarekin olgetaria da, berba-jokoak egin, soinuen antzekotasunaz zentzumenak gozatu, adierazkortasunari bidea eman, horrek guztiak bere lekua dauka gure idazlearen olerkietan. Lekeitioko berbeta ondo sendo errotuta dauka eta behin ere ez dio uko egiten. Baina beste joera eta euskalki guztiak ere ondo ere ondo ezagutzen ditu, eta ez ezagutu bakarrik, baita erabili ere.

Amaitzeko

Erkiaga idazle oparoa dugu, idazlan asko utzi dizkigu, era askotakoak, aldi edo garai oso ezberdinetan egindakoak. Horregatik, aldian aldiko giroarekin lotuta aztertu beharko lirateke, osotasunean homogeneotasuna ematea gaitza da eta.

Zer edo zer azpimarratzekotan, hizkuntzaren erabilera zehatz-gozatsua gogoratuko nuke. Idazleak hitzekin jolastu egiten du, baina beti ematen die lotura egokia, berez-berez irakurtzen joan ahal izateko.

Gai narratiboak, lirikoak, umorezkoak, etnografikoak, era guztietakoak aurkituko ditugu. Bakoitzean deskribapen zehatz-ugariak, aipamen jakingarriak, lerrokada ondo josiak eta elkarrizketak nagusituko dira, edukiaren arabera.

Denetan dauka aparteko garrantzia erritmoak, musikaltasunak, soinuekin egindako jokoak, errimaren oihartzunak. Zentzumen guztiak bizi-bizi daude testuetan, sentsazioen poesia dela esan daiteke. Era berean, eguneroko bizitzako gaiak darabiltza, eta inguruari ematen dio lekurik handiena. Behatzaile handia da, sentsibiltate handikoa, hurrean daukanari zehatz erreparatzen diona.

Sarritan ondoan daukagunari, edo egunero ikusten dugunari ez diogu garrantzirik ematen, eta hori poesiagai bihurtzen jakin du Erkiagak. Hor dago bere ekarriak handienetakoa segurutik.

Bibliografia

ERKIAGA, E, 2006, *Goizean eta arratsean. Eskubete neurtitz 1 eta 2*. Bilbao : Labayru Ikastegia-BBK Fundazioa.

ZUBIKARAI, A, 1994, «Bizkaierazko literatura idatziko idazle bi», *II. Jardunaldiak, Bizkaiko euskera bizkaiera?*. Bilbao : Bilboko Udala, 123-136.